

## ЛЕКСИКА РАТАРСТВА СЕЛА СВИНИЦЕ (РУМУНИЈА)

У раду је приказан део резултата најновијих истраживања српског говора у селу Свиница у Румунији. Теренско истраживање је обављено у септембру 2022. године у организацији Центра за научна истраживања и културу Срба из Румуније и Савеза Срба у Румунији. Последња дијалектолошка истраживања у Свиници обављана су пре шест деценија, када је Миле Томић шездесетих година прошлог века испитивао говор Свинице и објавио монографију *Говор Свиничана* (1984). Најновија проучавања показала су да прикупљени материјал доноси неке новије и занимљиве закључке о овом српском народном говору. Овај рад представља преглед лексике ратарства коју смо записали од старијих мештана Свинице. Грађа је анализирана са лексичко-семантичког становишта. Класификација је извршена према познатој методологији у неколико семантичких поља, која обухватају именоване пољопривредних послова, ратарских култура, оруђа, људи и других појмова који се односе на ратарство, те су обрађена семантичка поља: *Земљиште и његови посебни називи, Гајене биљке, њихови делови и производи, Радње у вези са обрадом земљишта, Алатке и машине, Места за боравак људи, животиња и чување пољопривредних усева и машина, Мере за дужину и површину и Начини плаћања.*

*Кључне речи:* српски језик, ратарска терминологија, Свиница, Румунија.

### 1. Увод

1.1. Свиница (*Свиница*) је место, а у административном смислу и општина, која се налази на левој обали Дунава у Румунији. Први пут се помиње 1437. године као тврђава. Према попису становништва из 2011. године, у Свиници живи 952 становника, од чега су 835 Срби, што је чини румунском општином са највећим бројем Срба. Постоји једна основна шко-

<sup>1</sup> tatjana.trajkovic@filfak.ni.ac.rs

<sup>2</sup> Рад је настао у оквиру пројекта *Истраживање културе и историје Срба у Румунији* у организацији Центра за научна истраживања и културу Срба из Румуније и Савеза Срба у Румунији, као и уз подршку Министарства науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије (Уговор бр. 451-03-47/2023-01/ 200165).

ла у којој се деца школују на румунском језику.<sup>3</sup> Становници Свинице себе називају *Свиничање*. Они имају живо и носталгично сећање на старо село, које се налазило ниже, уз сам Дунав, а које Свиничани увек спомињу као *старо село*. Оно је било потопљено 1970. године због градње хидроелектране Ђердап, те су сељани измештани на вишу локацију, где су изграђене нове куће по прецизно утврђеном плану. Са селом потопљена је и некадашња црква која је пре потапања била минирана. Данас се може видети како из Дунава вире остаци тврђаве *Три куле*, коју је у 16. веку подигао Србин Петровић (Томић 1984: 12).

1.2. Прва лингвистичка истраживања о говору Свинице обавио је Миле Томић, који је своја испитивања започео још 1963. године. Његова монографија *Говор Свиничана* објављена је 1984. године у Српском дијалектолошком зборнику. Од седамдесетих година прошлог века интензивирана су и етнолошко-фолклористичка истраживања у Свиници, која су обухватала обичаје, веровања, песму, игру (в. Ракошевић 2013).

О свиничком говору писао је и А. Собољев, који се у једној од студија осврнуо на три „јужнословенске говорне оазе“: Вратарница у источној Србији, Ново Село у западној Бугарској и Свиница у југозападној Србији (Собољев 1995). Говорећи о Свиници, Собољев истиче став М. Младенова да су говори Новог Села и Свинице у „генетском сродству“ (Собољев 1995: 185). У даљем тексту Собољев напореда износи битне црте сва три говора, на основу чега закључује какав је њихов историјски развој, генетска веза и порекло. Оповргнуте су тезе бугарских лингвиста да се новоселски повезује са источнобугарским говорима и истиче веза са српским тимочким говорима, као и блискост са свиничким говором (Собољев 1995: 204). Овде треба додати закључке до којих је дошао М. Радан након теренског истраживања говора поменутог Новог Села, а за потребе темељнијих истраживања карашевског говора. М. Радан је након разговора са мештанима Новог Села у Бугарској потврдио „да новоселски говор припада источном српском дијалекту (поддијалекат: тимочки“ али и „да је говор из Новог Села претрпео снажан утицај бугарског и, у извесној мери, румунског језика“, додајући да „извесне сличности са карашевским говорима постоје“, али не у великој мери. Овоме је прикључено и запажање да се мештани Новог Села изјашњавају као Срби, а да свој говор називају српским (Радан 2015: 17).

Тумачећи порекло Свиничана, а тиме и свиничког говора, А. Собољев тврди да је полазиште њихових миграција северни део тимочког басена „на граници *ч*, *џ* и *ћ*, *ђ* говора“, а да је „исељавање остварено свакако пре фонетске промене \**чр*- > *џр*- и пре настанка садашњег чланског система

---

<sup>3</sup> [https://sr.wikipedia.org/src/%D0%A1%D0%B2%D0%B8%D1%9A%D0%B8%D1%86%D0%B0\\_\(%D0%9C%D0%B5%D1%85%D0%B5%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D1%86%D0%B8\)](https://sr.wikipedia.org/src/%D0%A1%D0%B2%D0%B8%D1%9A%D0%B8%D1%86%D0%B0_(%D0%9C%D0%B5%D1%85%D0%B5%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D1%86%D0%B8)) Посећено 20. 12. 2022. <https://primariasvinita.ro/> Посећено 20. 12. 2022.

у тимочко-лужничким и белградчичким говорима“ (Собољев 1995: 204). Коначно, Собољево мишљење о свиничком говору је „да је говор Свинице или задржао најархаичније косовско-ресавско стање, касније промењено у главнини дијалекта, или је генетски везан за источну периферију косовско-ресавског типа, највероватније за његову границу према српском тимочком или бугарском видинско-ломском говору, или представља ишчезлу дијалекатску формацију са тог терена“ (Собољев 1995: 205).

У опширном сагледавању утицаја миграција на распоред, величину и облик данашњих српских дијалеката С. Реметић подсећа на ставове П. Ивића (1955–1956, 1995, 1998) поводом порекла Крашована и Свиничана и њихових говора. Истиче да се ради о пресељеничким призренско-тимочким говорима блиским севернијем тимочко-лужничком типу, али да је у њима процес балаканизације деловао у мањој мери у односу на матичне говоре. Иако је сасвим сигурно да се постојбина Крашована везује за слив доњег Тимока, а Свиничана за предео јужно од Дунава, веома се тешко може прецизно одредити њихова првобитна насеобина јер су данас то другачији идиоми (Реметић 2018: 334).

1.3. Најновија истраживања говора Свинице обављена су на јесен 2022. године под окриљем пројекта *Истраживање културе и историје Срба у Румунији* који реализује Центар за научна истраживања и културу Срба из Румуније и Савеза Срба у Румунији. Тада је сакупљен дијалекатски материјал на основу којег ће се попунити досадашње празнине у вези са овим српским говором.

Свиничани данас говоре *свинички* у ужим круговима интерне комуникације, што пре свега подразумева саговорнике који су блиски по сродству или по пријатељству. Међутим, чак и у таквим околностима може се чути да Свиничани међусобно комуницирају на румунском. Важно је истаћи да нарочито млађе становништво, а посебно деца, међу собом разговарају на румунском, а да свинички познају, али га веома ретко користе. Могло би се рећи да је овакво језичко стање у Свиници заправо један од примера *глотофагије* тј. „прождирања језика“, о чему је писала С. Милорадовић тумачећи стање српских говора у Мађарској и Румунији. Ова појава настаје као последица „деловања екстралингвистичких фактора, таквих какви су на пример, раслојавање сеоског становништва и његова убрзана урбанизација“, чему треба додати да „норма доминантног језика, тј. национални језички стандард, неминовно, посредством образовних институција и средстава масовних медија, намеће се као основа комуникације, како за доминантно тако и за рецесивно становништво (Милорадовић 2010: 279). У овом процесу долази до *замене језика* што се дешава постепено, а тиме припадник мањинске етничке групе обезбеђује своју чвршћу позицију у друштву (Милорадовић 2010: 279).

1.4. О ратарској лексици у српском језику писали су: Милета Букумирић (1983) о лексици ратарства у Гораждевцу, Жарко Бошњакковић (1981) о ратарској терминологији Срема, Гордана Драгин (1991) о ратарској и повртарској терминологији Шајкашке и др. На основу грађе прикупљане на подручју румунских места у којима живе Срби објављени су радови о ратарској лексици у румунском делу Баната (Трајковић 2016), у селима Рудна (Трајковић 2017) и Белобрешка (Трајковић 2018), те ће резултат овог истраживања бити наставак презентовања терминологије ратарства у српским говорима у Румунији.

Циљ овог рада је да се представи један сегмент из говора Свиничана и њихове културе узгајања ратарских култура. Треба напоменути да је велики број Свиничана донедавно радио у оближњим рударским окнима. Свежа су сећања на рад у руднику, често емотивна, будући да су неретко своје ближње губили управо у тим окнима, те је скоро свака кућа дала жртву зарад тих рудника. Међутим, након затварања рудника почело је и економско слабење села, након чега су уследила иселавања у потрази за бољим животом. Свиничани су се бавили сточарством, риболовом, виноградарством, воћарством, а ратарство је данас већ заборављена пољопривредна грана, које се старији мештани само сећају из детињства и младости. Ово је разлог што ће лексика у вези са узгајањем ратарских биљака бити оскуднија. Информатор који је својом љубазношћу и пријатним гостопримством омогућио да се овај део његовог матерњег говора забележи је Светозар Јанкуловић Зара, рођен 1940. у Свиници, а током разговора велику помоћ је пружила и Свиничанка Загорка Јовановић, рођена 1957. године у Свиници.

Обрађена лексика разврстана је у седам семантичких поља: *Земљиште и његови посебни називи, Гајене биљке, њихови делови и производи, Радње у вези са обрадом земљишта, Алатке и машине, Места за боравак људи, животиња и чување пољопривредних усева и машина, Мере за дужину и површину и Начини плаћања*, у оквиру којих је дата лексичко-семантичка анализа.

## 2. Лексичко-семантичка анализа

### 2.1. Земљиште и његови посебни називи

Именовање парцеле која се обрађује најчешће се врши лексемом *зѐмља*, некада се користи *пòл'е*, ређе лексема *њи́ва*.

*Градина* је парцела близу куће или на салашу на којој се узгаја поврће.

*Колиба* је лексема којом се најчешће именује посебно имање на којем се налази кућа за боравак, припрему хране, обраду млека, затим, ово имање обухвата и посебне просторије у којима се чува крупнија и ситнија стока, ту је и воћњак, виноград, то је „цело имáнје/имáн'е”. Кад одлазе на то имање, Свиничани кажу: „Идем на колибу”. Друга лексема којом се именује овакво имање је *сáлаш*. За именовање овог места, које није намењено свакодневном

животу, већ повременим или сезонским пословима, Свиничани користе и лексему *конак*.

Лексемом *међа* означава се граница између две парцеле земље. Камен којим се означава међа назива се *стојник*.

У Свиници разликују следеће врсте земље: *црвењача*, *црњача*, *бела зёмња*.

За црвењачу се каже да је погодна за сушне климатске прилике: „*црвѣна зѣмња држи на шѹшу*”. Црна земља се налазила поред Дунава, али је сада више нема, јер је тај део села потопљен.

## 2.2. Гајене културе, њихови делови и производи

Културе које су се узгајале у Свиници су: *жито*, *рж*, *овѣск прѡсо*, *кукуруз*, *конопља*.

Свиничани су узгајали две врсте жита: *жито јесењско* или *јесењак* и *жито пролетњак*, које се још назива *орсојка*. Прво изникло жито назива се *зелѣно жито*.

Задебљање на стабљници жита назива се *колѣно*.

Врх на стабљници жита где се формирају зрна именује се лексемом *спик*.

*Цане* је лексема којом се именује опна зрна пшенице.

*Спик* који је огољен, односно нема *цане*, назива се *спик гѡл*. Такав спик има жито *пролетњак / орсојка*.

*Бѡпка* је лексема којом се именује свако ситније зрно, па и зрно жита. Код конопље се користи лексема *зрѣно*.

*Слама* је лексема којом се именују покошене и осушене стабљике житарице. Слама се користила као храна за стоку током зиме: „*На говѣда се давѡла слама, зимско врѣме, да јѣду, да, да. Смо ѡпет правили цѡрак и смо чѡвали за зимско врѣме. Им дамо рѡно, рѡно, рѡно им дамо сламу, кад су глѡд-ни. Пѡсле ѹвечер кад се лѣгну, ѡпет им мѣтамо у јѡсло, кѡко се кѡже и ѡно до у рѡно... Преко дѡн им дамо сѣно.*”

На Ђурђевдан су сељани пуштали овце у жито да би пасле и тако одгризле врхове како жито не би превише израсло: „*На Ђурђѡвдѡн, у шѣстога маја, смо пуштали ѡуце да га мѡло штрѹцују озгѡра.*”

Житарица која се посебно поштовала је *рж*, јер он, како кажу, „*прѡво дѡђе, помѡгне чѡвека од сирѡтиње, прѡвњи!*”

Узгајала се и *прѡса*: „*Ако сте ви чѡли за нику прѡсу, прѡса, толико вѣлика, ко ѡно конопла, мѡло пѡ тѡнка, прѡви јѣно семе, јѣно зрѣно ситно, ситно. Кад се прѡса прошѹшила, моја мама уишла у воденицу, мѣљала и правила оне погѡч’е да јѣмо... ми смо пѡтили после рѡта.*”

Овас се узгајао због стоке: „*Овѣск за марве, ѡвце, за говѣда, смо га мѣљали за свиње*”.

Заступљенија култура била је *кукуруз / кукурѹс*. Избијање биљке кукуруза из земље именује се лексемом *никне кукуруз*.

Стабљика кукуруза именује се лексемом *тулуз*.

Клип кукуруза са зрнима и листовима назива се *масурага*.

Листови кукуруза именују се лексемом *перца*: „*Кад никне, дођу два или три перцета толики*”, а листови око клипа кукуруза именују се лексемом *шишка / шишке*. Као и слама, и *шишка* се стављала у строжак.

Почетак стварања свиле на кукурузу именује се лексемом *освиљује кукуруз* или се каже да тада *почме да ради свила*. Лексемом *кика* именује се свила која је почела да мења боју.

Окруњени клип кукуруза назива се *оглотак*.

Клипови који имају крупнија зрна која су добра за семе и чувају се због тога уплетени и окачени да се суше називају се *васуљке*: „*Не скидају теј шишке, него ги везају да ги шушу*”.

Недозрео клип кукурза именује се лексемом *паберак*.

Кукуруз који није родио назива се *јалов*.

Приликом брања кукуруза за везивање се користи *прут од врбе*, а за везивање жита користи се водена трава *вицика* (‘сит’).

Зрневље житарица носи се у воденицу на млевење и тако се добија *брашно*.

*Трице* је лексема којом се именују опне од самлевеног зрневља било које житарице које су остале у сити или у решету након просејавања.

У Свиници су раније постојали већи виногради, данас се узгаја помало грожђа и нешто воћа: *јагодар* (‘дуд’), *слива*, *крушка*, *смокина / смокиња*. Свиница је позната по својој *смокини* и свака је кућа има. Од смокве се припремају различити производи: слатко, џем, сок, а карактеристична је ракија од смокве. Управо због заступљености ове биљке, она је и симбол овог места, те је има и на грбу општине, а већ 14 година крајем месеца августа у Свиници се одржава фестивал посвећен смокви.

### 2.3. Радње у вези са обрадом земље и узгојем ратарских култура

Приликом обављања различитих послова који се везују за припрему земље ради обављања ратарских послова и у вези са узгојем различитих култура, Свиничани познају именована следећих радњи: обрада земље, орање, сејање, окопавање, нагртање, кошење, жетва, вршидба, брање, сечење, везивање, сушење, сабирање, круњање, лупање. Приликом разговора о ратарству у Свиници, информатори су углавном користили облике прошлог времена, што се може разумети самом околношћу да се данас ти послови не обављају.

Сама обрада земље именује се лексемом *радимо земљу*.

Орање се именује лексемама *оре* и *поре*: „*У јесен поре, у пролет поре по други пут*”.

Сејање житарица именовано је лексемом *смо сејали*: „*Се сејало из руке*” (‘сејало се са рукама’) и „*се сејало на мотику*”.

Растресање земље засејане житом или дрљање назива се *бранишан'е*, се *бранишиа*, што се раније радило великом граном која се именује лексемом *т'ри*.

Растресање земљишта посађеног кукурузом назива се *грапишање*.

За прво копање кукуруза обично се каже *се скопа*, а за друго: *се нагрћа*.

Жетва се именује лексемом *се жње*, *се жња́ло*: „*Се жње из српове*” (*'са срповима'*).

Количина жита која стане у шаку именује се лексемом *жамња*, а од њих неколико прави се *сноп*. Мања гомила убране житарице је *сноп*, већа је *грамада* и највећа *стог*.

Овако се описују послови у току жетве: „*Жене жњау, а човек или два острага прау снопове, вежу у снопове, толико снопове велики и вежу... после и метемо на грамаду, да се ошүшу... се плело у крст.*”

Косидба се именује лексемом *се косило*, *смо косили*.

*Полог* је један откос, а *наваљак* је гомила сена која се узима на вилу. Од неколико наваљака прави се *купац*. *Күнци* се скупљају да би се од њих направила већа гомила, пласт сена, који се назива *цјрак*.

*Брука* је колац или дуже дрво око којег се слажу снопови како би се направио купац или стог сена.

*Стрџак* (мн. *стрџаци*) је лексема којом се именује сламарица, постела за спавање пуњена *сламом* или *шишком*.

Када се деси да је жито *полегло*, оно не може да *се жње*, али може да се скуп и да се да марви.

За вршидбу користе се лексеме *се вршило*, *се вршало* / *се вршало* или *се вршило*. Раније се вршидба обављала ручно и помоћу коња: „*смо вршили на руке*”, „*се вршало ис коњи*” (*'са коњима'*).

Место на којем се врше жито уз помоћ коња именује се лексемом *в'ра*.

За радњу брања кукуруза каже се *беремо кукуруз*, *смо берали*, *се бере масурага*.

*Тулуз се сече*, а онда *се веже* „*из прүћом од врбе*” (*'са прutom од врбе'*) и направи се гомила која се назива *грамада* или *кашџа*.

Након сечења тулуза у земљи остаје *турјак*. Мотиком се сече турјак, што се именује лексемом *вабимо оцаци*.

Скупљање плодова кукуруза именује се лексемом *се збере*.

За скидање листова са клипа кукуруза каже се *рашишкамо масурагу*.

Убрани кукуруз повремено се окреће, што се именује лексемом *се об-раћа*, *обрати*.

Лексемом *коранјамо*, *смо коранјали*, *искоранјамо* означава се радња круњења кукуруза.

Конопља се могла узгајати на било ком месту, али је потребно да земља буде мало *огјена*, да не буде *сирачка*.

*Прүта од врбе* се користи као свеза за конопљу. Конопља *се опрүжи* да се *ошүши*.

Сушење конопље или неке друге биљке означава се лексемом *се шу̀ши*, *се ошу̀ши*.

*Проца̀п* је направа од дрвета, процеп, где се ставља конопља која се касније лупа.

Конопља *се лупа* уз помоћ алатке која се назива *чокан*: „*Ўзнеш чокан*, *га лупаи*, *га лупаи*”, „*и ју опру̀жиши да се ошу̀ши и ју лупаи*”.

Обрађивање конопље у води описују се овако: „*И се лепо одече и(с) српа*, *се прау свезе оолике*, *се вежу и оне*. *После се иде у поток*, *у реку*. *Тамо има батон* велики *з водом*. *Мету оне конопље да се топу у воду*; *се ману три недеље*; *на три недеље се изваду напоље*, *се мету на снце да се шушу*. *После има један процап...* *има један нож о дрво*; *конопља се мета одве овако*, *се лупа се лупа*; *и то се прави коно вуна ... то се ради на поље*, *де имаи салаи*, *де имаи домовину*”.

Коришћење неке алатке у ратарству често се именује лексемом *маневрише*.

Међусобна испомоћ у свим ратарским пословима била је уобичајена за Свиничане и то се назива *помагање* или *се помагамо*: „*се помагамо*, *смо ишли у помагање*”.

#### 2.4. Алатке и машине

*Коса* је алатка за косидбу, али се овом лексемом именује и сам метални део косе. Шири део косе назива се *пета*, а врх косе је *врв* или *вришна*.

Дрвени део алатке на који се ставља коса назива се *држаље*.

Дрвени рукохват који се налази на средини држаља и служи за држање косе назива се *нога*.

Коса се мора поставити са тачно одређеном мером, што се чини помоћу конца: „*ју лепо монтираи* и *ју метаи на меру*, *на конач*”.

Чекић за ударање косе је *чокан* 'ац или *чокан*: „*Метеш лепо на коваљу*, *узнеш чоканац*, *га лупаи*, *га лупаи*”.

Камен за оштрење назива се *брус*. Лексемом *ћок* именује се посуда у којој се држи брус. Постоји *брус на суво* и *брус на воду*: „*има брус што иде на суво*, *не му треба вода*”.

Оштри се и *срп*. Овом лексемом се именује сама алатка којом се жање, али и њен метални део.

Алатка за копање је *мотика*. Она има *држаље* и *мукију*. *Мукија* је део на мотици, секири, коси где се умеће држаље.

Исте делове има и *трнакоп* – мања и ужа алатка којом се копа.

*Секира*, поред држаља и мукије, има и *остаре*, што је лексема за именовање сечива (на секири, српу, коси и сл.).

Алатка којом се грабуља именује се лексемом *гребло*: „*гребем из гребло*” (‘са греблом’). Оштри зупци на *греблу* називају се *зуби*.

Алатка којом се риља земља у Свиници се именује лексемом *лопата*, а лексемом *аршов* именује се лопатица која има кратко држаље и користи се за скупљање ђубрета приликом чишћења куће.



Алатка којом се купи сено назива се *вила* и она може бити: *дрвена вила*, *железна вила*. Свака вила има *држаље*, које је од дрвета. Вила може имати *три рога* или *четири рога*. Вила која има три рога користи се за садевање сена и назива се *фуркоњ* или *фуркуњ*.

За орање се користио *плуг*, који је раније био *дрвени*. Плуг који окреће на једну бразду назива се *обратор*. *Гредел* је део плуга на који се каче остали делови. Дршке плуга су *рози*. Раоник или део плуга који „*сече земљу*” назива се *равник*. *Корман* је део плуга којим се преврће земља. Колица за плуг именују се лексемом *колца*, *колца железни*, док се дрвени плуг стављао на *рачкуљу*.

За дрљање земље користи се *грапа*.

*Батоза* је ручна машина за вршидбу: „*Кад пожњу сви, тада се скупимо на једну батозу на руке. Четири човека, два на једну страну, два на другу; један мота ти снопови у машину и ти вртиш; на десет снопа се мења екипа; на десет снопа се мења они четири, дођу други четири. Опет кад се завршу они десет снопа дође трећа екипа, ча било три партије*”.

Део батозе где се убацују снопови жита назива се *ушиће*: „*Једна жена седи из једном вилом тамо на ушиће, и она скупи сламу, сламу, сламу, баџи напоље, баџи напоље*”.

Место у батози где остаје зрневље назива се *тругла*: „*бопка стане сама у труглу тамо*”.

*Машина за вршење* има следеће делове: *фенер* („*један корп од машине*”), *кош*, *тамбур*, *зуби*, *трибле* (ручице, по две са обе стране машине), *тругла*.

Машина за вејање је *вртењача* / *ветрењача*: „*Узму из тругле што има оне бопке; из једном котрицом. Она веје, веје. Све што је слама, то иде*”.

За просејавање жита користи се *сито*, које има ситније рупе, и *решето*, које има крупније рупе.

*Генер* је машина за крупљење коју су покретали коњи.

*Машина за корањање* има *сандук*, *даску*, а за сакупљање зрневља користила се дрвена посуда – *карлица*.

*Комбине* је лексема за именовање машине комбајн.

*Коситоре* је лексема којом се именује машина косилица.

## 2.5. Места за смештај људи, стоке, ратарских култура, алатки и машина

Једно од важнијих места за живот и рад Свиничана јесте *колиба*, *салаш* или *конак*, под чиме се подразумева читаво имање са кућом, окућницом, баштом, местима за ситну и крупну стоку. Колиба може имати следеће просторије: *веранда*, *букатарија*, *ижа*.

*Веранда* је тераса испред куће.

*Букатарија* је лексема за именовање просторије у којој се кува.

*Ижа* је просторија у којој се спремала храна за раднике, димило се месо и сл.: „*Тамо бил ланац, верига, котал*” Врућ котао се ставља на два

дрвета која се називају *скандали*. У котлу се тако спрема *каша* или *куља*, јело од кукурузног брашна.

*Кош* је место „где *диму месо*” и налазио се у ижи. *Пећ* је место за печење хлеба, који Свиничани називају *пита*.

*Под* је лексема којом се именује поткровље или таван и тамо се обично чувао кукуруз.

Место за чување крупне стоке именује се лексемом *штала*.

Лексемом *кошара* означава се отворени простор за чување оваца, док је *трём* затворени простор за чување оваца.

Накривено место између два дрвета намењено овцама као заклон од падавина назива се *наслон*.

Обрани плодови са њива стављали су се у *котарицу*: „У *котарицу* смо берали по њиве”. За скупљање и преношење плодова користи се и *цак*.

## 2.6. Мере за дужину и површину

Мере за површину које се памте у Свиници су *ектар*, *ланац* и *ар* („*полак од ектара*”).

## 2.7. Начини плаћања

Плаћање рада у ратарским пословима вршило се онда када неко није имао испомоћ од сељана. Начини плаћања рада на земљи који су се примењивали у Свиници били су *надница* („*ради на надницу*”) и *најсполице*, што значи давање земље у најам за половину рода.

## 3. Закључне напомене

Након прегледа лексике коју Свиничани користе током обављања ратарских послова може се рећи да се већи део овог фонда поклапа са већином српских говора, а нарочито са српским говорима у Румунији. Очигледно је да је словенски слој добро очуван: *међа*, *стојник*, *земња*, *градина*, *црвењача*, *црњача*, *мотика*, *коса*, *гребло*, *нога*, *држаље*, *кош*, *ижа*, *пећ* и др. Међутим, јасно је да је румунски језик током времена утицао на преузимање нових речи или на измене у формама постојећих, што се може запазити у примерима као што су: *батоза*, *трибле*, *коситоре*, *варанда*, *букатарија*.

Прикупљена грађа из свиничког говора нуди бројне могућности нових приступа на сваком језичком плану: прозодијском, фонетском, морфолошком, синтаксичком, лексичком, социолингвистичком. Лексички материјал запажен у говору Свинице упућује да се током будућих истраживањима вреди посветити сточарској лексици, а посебно лексици куће и покућства.

## Литература

- Бошњаковић 1991: Ж. Бошњаковић, Из ратарске терминологије Срема (nomina instrumenti). *Српски дијалектолошки зборник, XXXVII*, Београд, 711–740 + 8 карата.
- Букумирић 1983: М. Букумирић, Из ратарске лексике Гораждевца (код Пећи). *Прилози проучавању језика, 19*, Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду, Нови Сад, 71–105.
- Драгин 1991: Г. Драгин, Ратарска и повртарска терминологија Шајкашке. *Српски дијалектолошки зборник, XXXVII*, САНУ и Институт за српскохрватски језик, Београд, 623–708.
- Ивић 1955–1956: П. Ивић, О неким проблемима наше историске дијалектологије. *Јужнословенски филолог, XXI (1955–1956)*, 97–129.
- Ивић 1995: П. Ивић, Однос између карашевског и свиничког говора. *Македонски јазик ([за] год. 1989–1990, XL–XLI)*. Скопје: стр. 201–215.
- Ивић 1998: П. Ивић, *Преглед историје српског језика*. Издавачка књижевница Зорана Стојановића, Сремски Карловци – Нови Сад, стр. 344.
- Милорадовић 2010: С. Милорадовић, Глотофагија и процеси језичке интеграције: српска мањина у Мађарској и Румунији. *Зборник радова Филозофског факултета, Посебно издање поводом 50-годишњице оснивања Филозофског факултета посвећено проф. др Милосаву Вукићевићу*. Косовска Митровица: Универзитет у Приштини, Филозофски факултет, 277–283.
- Радан 2015: М. Радан, *Фонетика и фонологија карашевских говора данас (прилог проучавању српских говора у Румунији)*. Нови Сад: Филозофски факултет, 5–431.
- Реметић 2018: С. Реметић, Српски дијалекатски комплекс у светлу миграционих струјања (лингвистички и социоллингвистички аспект). *Српска славистика : колективна монографија*, стр. 327–344.
- Томић 1984: М. Томић, Говор Свиничана. *Српски дијалектолошки зборник, XXX*. Београд: Српска академија наука и уметности и Институт за српскохрватски језик, 7–265.
- Трајковић 2016: Т. Трајковић, Ратарска лексика српских говор у румунском делу Баната (оруђе за рад). *Књижевни живот – часопис за књижевност Срба у Румунији, Година LX, бр. 2 (174)*, Савез Срба у Румунији, Темишвар, 157–163.
- Трајковић 2017: Т. Трајковић, Ратарска терминологија села Рудне у Румунији, *Исходишта*, 3, Савез Срба у Румунији, Филозофски факултет Универзитета у Нишу, Филолошки, историјски и теолошки факултет Западног универзитета у Темишвару, Темишвар/Ниш, 2017, 489–506.
- Трајковић 2018: Т. Трајковић, Ратарска терминологија села Белобрешке у Румунији (са освртом на стање у српским говорима румунског дела Баната), *Исходишта*, 4, Савез Срба у Румунији, Филозофски факултет Универзитета у Нишу, Филолошки, историјски и теолошки факултет Западног универзитета у Темишвару, Темишвар/Ниш, 361–371.

Собољев 1995. А. Собољев, О неким јужнословенским говорним оазама у источној Србији, западној Бугарској и Румунији (Вратарница, Ново Село, Свиница). *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику* XXXVIII/2, Нови Сад: 183–208.

Rakočević 2013: S, Rakočević, Ethnoshoreological research: dance practice of the village of Svinita (Romania). *Традиција као инспирација – Зборник радова научног скупа Владо Милошевић: етномузиколог, композитор и педагог*. Бања Лука, 247–263.

Tatjana Trajković

## TERMINOLOGY OF FARMING IN THE VILLAGE SVINICA (ROMANIA)

### Resume

The paper presents part of the results of the latest research on Serbian speech in the village Svinica in Romania. Field research was carried out in September 2022 in the organization of the *Center for Scientific Research and Culture of Serbs from Romania* and the *Union of Serbs in Romania* and after six decades since the last. It turned out that the collected material will bring many new and interesting conclusions about this Serbian vernacular. The paper shows the lexicon of farming, which we wrote down from the old inhabitants of Svinica. The material was analyzed from a lexical-semantic point of view. The lexical material is classified according to the well-known methodology into several semantic fields, which include the naming of farming operations, farming cultures, tools, people and other terms related to farming. The semantic fields that have been designed are the following: *Land and its special names, Cultivated plants, their parts and products, Actions related to land cultivation, Tools and machinery, Places to keep agricultural crops, tools and machines, Measurements for length and area and Payment methods*.

*Key words:* Serbian language, farming terminology, Svinica, Romania.